

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, IV. Károly-körút 20.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.

Félévre . . . . . 4 "

Negyedévre . . . . . 2 "

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Az antiszemita körről

Mindössze napok választanak el az új országgyűlés összeülésétől. Nagy mester a sors az ő ironiájában! Egymás után volt alkalmunk rámutatni arra, a mi a reformatusok bányakerületi nagygyűlésén mondatott, utána a szavakra, a miket a király intézett a kath. klerushoz és örültünk a jelenségeknek, melyek biztosítékait látszanak képezni annak, hogy a jogegyenlőség, a jogrend valahára nemcsak papiron, hanem az életben is megvalósul, és ime e jelenségekre közvetlen sorban jön az országgyűlés megnyitása, ez időszerint a legnagyobb és leghathatósabb piacza minden reakciónak, mit valaha az immunitás köpenye alá lehetett rejteni. A magasztos és lélekemelő után a siralmas, a szánalomra keltő.

És ha kénytelenek vagyunk konstatálni azt, hogy Istóczy izgatásainak egyedül az adta meg erejét és hatását, hogy az országházban szabadon tehetette, mert az országközi jelenetek az összes sajtó által kivétel nélkül hosszasan fejtegettetnek és kolportáltak, úgy a mostani országgyűlésen ennek az eredménynek az elérésére már nem egyedül Istóczy, hanem egy külön speciális körnek tagjai is együttesen fognak működni, a mely kör még az ő megalakulásával mosolyt keltett és szánalmat még nem egészen egy év előtt is, de a mely kör ma már elég számmal bír arra nézve, hogy a botrányok provokálásában az egyes tagok ne fáradjanak ki; elegendő számmal arra, hogy egy kis beosztás és munkafelosztás mellett a botrányokat permanenssé tehessék. Ez a kör az antiszemita pártclub.

Ez a kör az, mely az összeülő országgyűlés arcára már letörülhetetlen jelet nyom; ez a kör az, mely már előre meddővé tenni fenyegeti a törvényhozás működését, sőt magában rejti a veszélyt, hogy a képviselői tekintély segélyével, annak immunitása alatt, évszázadok keserves küzdelmeinek gyümölcsét kockára teszik és a minek megszerzésére emberöltők hosszú, izzadságos, becsületes munkája kellett, annak elvesztése egy pillanat műve lehet. Ez az országgyűlési antiszemita pártkör jelentősége.

Midőn az apparatus már működésre készül, midőn megnyílnak előtte azok a termek, a melyek felé annál nagyobb figyelemmel irányul a panem et circenses után epekedő mob, minél nagyobb a valószínűség, hogy ott elfajult szenvedélyei számára kap tápot, valóban nagyon okadatolt, ha keressük a lehetőséget, az eszközöket, a melyek e működést ellensúlyozni, annak hatását megsemmisíteni

volnának hivatva. E keresés azonban ma már nem jár fáradsággal; ez eszközök nem lehetnek mások, mint a törvény szigorú alkalmazása és az értelmiség kijózanodása. Sajnos azonban, hogy a legutóbbi évek története épen arra tanított meg bennünket, hogy a törvény az ő ruganyos meghatározásaiban tárt ajtót nyitott a magánpasszióknak; az értelmiség pedig majdnem egészen elkábította magát a frázisoktól. Az új országgyűlés összeülése előtt, tehát szemben azzal a körülménnyel, hogy az országgyűlési antiszemita pártkör de facto existál, ez az, a mire legelső sorban fel kell hívni az illetékes körök figyelmét

Nagyon sok részünk volt a tanulságokban. E tanulságok közt nem volt az utolsó, mi magunk is hangoztattuk azt, hogy a magyar nép alapjában véve jó, türelmes és értelmes, és ha mégis oly jelenetek kerültek napirendre ez országban, melyek magának a nemzetnek reputációját érzékenyen érinték, annak oka az a végnélküli gyűlöletből fakadó, határt nem ismerő izgatás, a melynek melegítő, növesztő fészke a nemzet törvényhozó terme volt és a mely izgatást künn tovább vitt az értelmiség. És e tanulságok dacára ma ott vagyunk, hogy az izgatás ellen fegyvereink nem szaporodtak, a vadság ellen hatalmunk nem gyarapodott, sőt még csak fegyvereink nagyobb hatékonyságáról sem igyekeztünk gondoskodni, ennek ellenében az ország törvényhozó testületében az az egyetlen embernek a gyűlölete és szenvedélye a jövő törvényhozás alatt tizenhatszoros erővel fog nyilvánulni, tizenhatszoros erővel fog igyekezni azon, hogy a felvilágosodottság, a jogegyenlőség helyébe a sötét középkor riadalmas árnyai lépjenek. Nem a rend, nem a törvény ereje nőtt, hanem az azt ostromlók száma és vakmerősége.

De épen azért kettős kötelességünk, kettős kötelessége mindenkinek, ki előtt az évszázadok nehéz küzdelmeinek oly sokára kivívott gyümölcsei, a jogegyenlőség, a jogrend kedvesek és drágák, hogy minden jelenségre a legnagyobb figyelmet fordítva, teljes erővel küzdjenek a mindenüket veszélyeztető áramlat ellen. Az országgyűlési antiszemita pártkör létezése a legkiáltóbb mementó, hogy veszélyben vannak az emberiség jogai, hogy folytonosan harcolnak a sötétség és gyűlölet ördögei, és e mementót elfeledni nem szabad, sőt épen akkor, midőn a jóra hivatott factor működésével egyetemben új életre kel ez is, harsány hangon kell feihívni a világosság barátait nemcsak a küzdelemre, hanem arra is, hogy minden erővel oda igyekezzenek, hogy a küzdelem istápolásához hozzájáruljon a hatalom, a kormány is.

Az antiszemitizmus ellen, mikor az már a parlamentben oly erőre jutott, mint ezt az új országgyűlésen tapasztalni leszünk kénytelenek, az értelmiség mellett első sorban a kormány, az államhatalomnak kell küzdeni. Tisza Kálmán e héten ígéretet tett Nagyváradon. Sok olyan eszközt érintett, melynek alkalmazása az antiszemita és az ez utóbbival egy húrton pendülő anarchista mozgalmat megfékezhetné; de ismételjük, törvényhozási akciók most már nem érnek sokat, ha a társadalmat nem igyekszünk meggyőzni az izgatók erkölcsrontó hatásáról.

Dr. G.

A miniszterelnök ígérete.

Tisza Kálmán miniszterelnök ur nagyváradai választói előtt beszédet tartott e héten, mely sokféle magyarázatra adott alkalmat a különféle politikai pártoknak és érdekcsoportok képviselőinek. Sajátságos eme kritikákban az, hogy, kivéve a hivatalos és félhivatalos köröket, senki sem akarja úgy venni a miniszterelnök szavait, mikép elmondattak, hanem mindenki keresi azokban az ellenkezőjét annak, amit állítanak. Tisza Kálmán első sorban arról biztosítja nagyváradai választóit, hogy ő a szabadelvűség rendithetetlen hive, de aztán olyan intézkedéseket ígér, melyek a valódi liberalizmussal homlokegyenest ellenkeznek. Lehet, hogy a szavainak őszintesége iránt táplált kétkedés ezen ellenmondásból ered, mert hiszen azt tagadni nem lehet, hogy a valódi szabadelvűség még a legnagyobb válságok között sem keresi a reakció lomtárában a fegyvereket, hanem ellenkezőleg kitartóan küzd azokkal a védeszközökkel, melyeket a liberalizmus nyújt neki.

Az a kérdés merül fel tehát első sorban: vajjon szükséges-e, hogy a miniszterelnök ur látszólag minden esetre reakzionárius intézményeket létesítsen és hogy ez intézményekkel megmentie tényleg azt a »nemzeti szabadelvűséget«, mely különben veszélyeztetve volna?

Nézetünk szerint, nem! Nem kételkedünk abban, hogy Tisza Kálmán őszinte barátja a liberalizmusnak, azt sem akarjuk elvitatni tőle, hogy ő komolyan meg van győződve arról, hogy a fenyegetett jog- és államrendet csakugyan más eszközökkel megóvni nem lehet, mint csupán azokkal, miket ő a nagyváradai beszédében érintett, de mi, kik nem a sajtószabadságban látjuk a hibát, hanem abban, hogy bizonyos körök arra bátorítják az izgatókat, hogy a sajtószabadságot faji és felekezeti gyűlölet szítására felhasználják, a sajtószabadság korlátozásában csak újabb módot látunk, a rokonzátlan elemek izgatásainak újból való táplálására.

Ha feltenni lehetne azt, hogy az alább említett intézkedések e hazát megszabadítandják ama lelketlen néprontóktól, akkor a sajtószabadság ideiglenes megszorítása, bármennyire ellenezzük is elvileg, mégis menthető lenne. De mi kevés eredményt várunk a miniszterelnök által kilátásba helyezett rendszabályoktól. Kell-e eklatánsabb példa arra, hogy mennyire közömbös az, vajjon esküdszék vagy törvényt alkalmazó hatóság jár el bizonyos vétségeknél, mint Verhovay esete. Verhovay sikkasztással van vádolva. A sikkasztás pedig nem tartozik esküdszéki elbírálás alá. És mit kell tapasztalnunk? Azt, hogy a bíróságok tovább engedik »közvéleményt« csinálni, hogy a hatóságok folytatni engedik azt a munkát, mely Magyarország állami létét alássa.

És kérjük továbbá: vajjon az esküdszékek megbízhatatlansága okozta-e azt, hogy Tisza Kálmán szabadon engedte garázdálkodni az általa említett antiszemita népbolondítókat, anélkül, hogy csak egyet is felelősségre vonatott volna azokért az izgatásokért, melyeket a büntető kodex 1—5 évig terjedő szabadságbüntetéssel sújt? Hiszen ez esetben a vádlottakat nem kellett volna a megbízhatatlan esküdszék elé állíttatni, hanem a törvényalkalmazó bíróság elé, melytől Tisza Kálmán a sajtó rakonzátlanágainak korlátozását

TÁRCZA.

Munkácsy legújabb festménye.

— „Consummatum est.“ —

„Mi az igazság és hol lehet ráakadni?“ ez a kérdés foglalkoztatja a világ fennállása óta az emberiség jobb részét. Sok éles szem belevakult keresésébe, sok finom szellem tompult el disztinkciójában. De az igazság valódi fészkeire egy sem tudott ráakadni, valamint megoldatlanul maradt az a kérdés is, hogy mi az igazság?

Vagy nagyon felületesen bántak el a kérdéssel, vakhitnek hódolva rabszolga módra, vagy pedig túllóttek a célon, alkatrészeire bonnyva az igazság fogalmát. A régiek a természeti erőt tekintik istennek (tehát igazságnak), az újabb nemzedék pedig, mely csak a bizonyítás erejének hódol meg, a hit virágát tépegeti, hogy a kehely belsejében lelje meg az igazság meggyőző érveit.

Pedig, amint nem virág többé a szétfoszlott levélhalmaz, úgy nem is hit többé a csupán érveken és száraz bizonyítékokon alapuló meggyőződés. Előbbiből hiányzik az illat, utóbbiból a költészet. Hit költészet nélkül nem is képzelhető.

De ebben is meg kell tartani a mértéket. Valamint a csak fél igazság már is fél hazugság, a költészet nélküli kétely még nem hit, a tulságos költészet pedig már nem hit. A túlbuzgóság mindenben megárt.

Olyan, mint a köd, mely ha szeliden borul a föld és a nap közé, enyhíti a sugarak lángját, melyeknek közvetlenül kiállni gyöngeségünknek nem adatott; de ha tulságban férközik a fényt nyújtó égi test és lakhelyünk közé, homály lesz az eredménye. Homályban pedig megélhet ugyan a babona, de az igazságból táplálkozó hit sohasem.

A túlbuzgóság fejlesztette óriásivá a Krisztus mondatkört is, okozta, hogy egy egész emberből képzeletbeli fél isten lett. Királyfit nem csinálhattak belőle, mint a perzsa Cyrus és az átheni Thezeusból — családja és ennek sanyaru anyagi viszonyai sokkal ismeretesebbek voltak — csináltak tehát félistent belőle, a katolikus legendabeli »istenfiát«.

(Pedig szó a mi szó: egy egész ember mindig felér a »félistennel« — e szót abban az értelemben véve, mint az a görögöknél és rómaiaknál, jó ideig pedig még az új nazareti felekezethél is divott. Themistokles, ki hazáját megmenti, Arisztides, ki az igazságért szenved, csak ember; de van-e azért józanul gondolkodó, ki többre nem becsüli az egész Olympnál fél és egész isteneivel együtt? Zeus trónja romokban hever, de Themistokles példája még mindig lelkesít!)

De a túlbuzgóság még ennél sem állott meg. Nem elégedett meg azzal, hogy emberből félistent csinált, hanem lassankint még az egy igaz isten fölé is helyezte. A háromságban Krisztus névleg a második helyen áll ugyan, de tényleg az elsőt foglalja el. A nép hite szerint ő, és

várja. Amit az antiszemita képviselőjelöltek és ezek kortesei a választások alatt beszéltek, többet ártott akár egy tenger tintánál, de azért nem jutott eszébe senkinek Verhovay, Széll György vagy Csátár sat ellen a bünvádi eljárást megindítani. Ha a munkáspárt gyűlésén egyik vagy másik bortól felhevült »szónok« összevissza teremtettézi a mostani társadalmi állapotokat, nyomban eléri őt a nemezis, csak az antiszemita részeseültek abban a kitüntetésben, hogy a társadalmi rend ellen folytatott izgatásai a hatóságok által figyelemre sem méltattattak. Micsoda garanciát nyújt a kormány arra nézve; hogy ez jövőben máskép lesz? Tisza Kálmán urnak az az ígérete vagyis jobban mondva fenyegetése, hogy bizonyos sajtóvétségeket a rendes bíróságok illetékessége alá fog rendelni, nem fog változtatni a dolgon, mert ha az antiszemitizmus irástudó apostolai azt fogják tapasztalni, hogy az élőszóval való izgatás kényelmesebb, akkor annál nagyobb vehemenciával fogják üzni a bujtogatás ezen nemét. És az állapot olyan lesz a sajtószabadság korlátozása után, mint a milyen azelőtt volt. Csak egy mód van az anarchizmus, antiszemitizmus és egyéb veszedelmes mozgalmak elfojtására és ez az egyedüli mód: a valódi szabadelvűség uralmának meghonosítása! Az a folytonos jobbra-balra kacskintás nem férfias politika. A ki igazán liberális, az nem csinál kölcsönüzeteket a reakcióval.

Egy másik eset. A Függetlenség hossza'bb ideig kauczió nélkül jelent meg. Köztudomásu volt e tény és a sajtó tisztességes része megbotránkozott a raffineria fölött, mellyel Verhovay a törvényt kijátszotta. És a hatóságok? Ezek nem voltak esküdtszékek, de azért mégis megengedték, hogy gúnyt üzzön minden eddig fenálló törvényrel és jogszokással. A főügyészség hiába igyekezett érvényt szerezni a megsértett törvényeknek, az ítélő és végrehajtó hatóságok elnézése erősebb volt a főügyészség törvénytisztelő erélyénél.

Az a szellem, mely Verhovayt, a sikkasztót

szabadon járni engedi, az az áramlat, mely Verhovayt a csángóbankárt, a magyar törvényhozás tagjává avatta, az a szellem, az az áramlat kicsinyes sajtórendszabályokkal meg nem semmisíthető.

S ez az oka, a miért mi nem remélünk sokat azoktól az ígéretektől, miket a miniszterelnök úr Nagyváradon legjobb tudomása szerint tett

A míg például Pauler ur szeretetreméltó atyáskodással az antiszemita malmára hajtja a vizet, addig a miniszterelnök ur minden erőlködése hiábavaló.

*

A következőkben közöljük Tisza Kálmán miniszterelnök ur beszédének azon részeit, melyek a fentérintett kérdéssel és a főrendiházi reformmal foglalkoznak. A beszédnek ezen utóbbi részével teljesen egyetértünk, mert sok olyan eszmét karolt fel, a melyet mi csak nem rég (Exiguus cikksorozatában) fejtegettünk.

Az izgatásokra vonatkozólag Tisza Kálmán ezeket mondá:

Sokszor egész világrészeket át vonulnak bizonyos áramlatok, olykor ez áramlat gyors haladásra, máskor megállásra, sőt részben visszamenésre indit. Aligha tévedek, hogy napjainkban is ilyen áramlatok léteznek, de én azt hiszem, hogy nekünk nem szabad soha megfedelkednünk arról, hogy mi azt, hogy Magyarország népének majdnem kasztszerűleg elválasztott osztályaiból nemzet alakulhatott: a szabadelvű haladásnak köszönhetjük; azt pedig, hogy annyi vész és vihar között megtudtunk állani, s ma alkotmányos szabadságot élvezünk, éppen ezen összeolvadásnak kell köszönnünk. (Élénk helyeslés)

Ha tehát oly időkben, midőn olynemű áramlatok vannak, mint a jelenben, szükséges, hogy a haladás óvatos és megfontolt legyen, nehogy a minden ujítás által némi részben érintett érdekeket a visszamenni akarók táborába tereljük; de a haladásról, a szabadelvű irányzatról szerintem lemondani magyar embernek nem szabad. (Élénk helyeslés és tetszés.) A mint meggyőződésem szerint kötelességünk, t. választók, mindent megtenni, a mit jeleztem, intézményeinknek minden irányban fejlesztésére, az anyagi és szellemi jólét emelésére, éppen úgy szükséges ezen időt felhasználni arra is, hogy magá-

nem a régi isten (az atyaisten) kormányozza a világot. A legfelsőbb jog, a kegyelem joga is az ő kezében van. A régi istennek csak a büntető hatalom adatik meg.

Tán az apostolok sem akarták ezt így? Egy emberi élet eposzát irták meg, költői ihlettel és a nép költői erejére támaszkodva. Az epigonok folytatták az ének és dal szövését. Lassankint túltengett a költészet az igazságon, az igazság belefult a cziczomába, helyét elfoglalta a babona.

Van a világtörténetnek számos nagy babonája (csaknem annyi, ahány nép élt a földön), de nagy tévedése csak egy van: ez a középkor.

Ami ennek árnyékában előadta magát, magán hordja a tévedés bélyegét. A középkor történetírói alig veszik ezt észre, mert elfogulttá teszi őket a regényes zománcz, mely e korra borul. Felül csillogás, ragyogás, belül undok rothadás. A középkori lovag közönséges utonállók, a középkori költészet utonállók poézise. Nem azért megszent földre a jámbor zarándok, hogy büneiért vezekeljen, hanem, hogy útközben zsidót öljön és fosztogasson, oda érve pedig újra öljön és fosztogasson. A bagoly huhog a romok felett, a denevér fényes nappal röpked, a babona hatalmas úr. Nem kell egyéb, mint hogy valakire a boszorkányságot ráfogják, hogy máglya legyen a sorsa. A templom, az oltár és a zárda nem ad menhelyet az erénynek, hanem a bünt, az ocsmány kéjvágyat dédelgeti. És mindig »ad majorem dei gloriam« történik.

De nem csak a nagyvilág piacznán diadalmaskodik

a tévedés, hanem a művész csendes otthonába is belopódzik és összezavarja fogalmait, hamisságot kever színeibe és álutra vezeti ecsetjét. Ami a festőt lelkesíti, nem a történet, hanem a monda, nem a hit, de a babona; nem az igaz, hanem a költött eszme. A középkori templomi festészet jellemzi az egész kort. Egyik képen Krisztus mint spanyol isten van lefestve, a másodikon mint a hollándusi ég ura, mindenütt azonban rajza nagyon távol esik az igazságtól. Krisztus soha sem volt és nem is lehetett az a vézna, szőkébe és szelidségbe mártott egyéniség, mely gyanánt örökké élénk állítják. Erős, sőt erőszakos egyéniség volt ő minden ízében, ki nemcsak szeliden rábeszél, de hódítani is akart. Erőszakosan vér és hústalanságra kárhóztatták imádói, kivetköztették emberi lényéből és eszmét csináltak belőle. Pedig az eszmét nem lehet festeni, csakis a valóság erre való. Bármily hatalmas alkotó tehetség vezérelje is az ecsetet, munkája meddő lesz, ha csupán csak a hamis uton tévelygő fantázia képezi egyetlen forrását. A középkori festő nem tanulmányozta a történetet, nem kutatót a Krisztus-mondakörben, hanem megelégedett azzal, hogy egy képalakot vett ki a legendából és beleillesztette festménye keretébe, a legendabeli alakon pedig nem volt egyetlen igaz vonás sem észlelhető: a képzelgés összezavarta, csaknem karrikizta a jellemző részleteket. Bárányt csinált az orosz-lánból, a férfiatlan türelem jelképévé tette a hatalmas férfi alakját. Ő maga leginkább protestált volna e felfogás ellen, ha módjában áll.

ban az országban belügyeink terén mutatkozó bajokat és veszélyeket elenyésztesük és leküzdjük.

Nem szükséges mondanom, hogy még ma is megvan a régi időktől fogva Magyarországon bizonyos izgatás az e hazában élő különböző fajok jó egyetértésének megzavarására. Ezen izgatás néha szóval, néha sajtó útján egyenesen megtámadja a magyar állam alapjait, vagy magát a magyar államnak létét tagadja meg. Máskor nem ilyen vakmó, hanem kerülő utakon a fajgyűlölség élesztése által kívánja célját elérni. Ezen izgatáshoz, mint mindnyájan tudjuk, újabb időben másik izgatás járult, az e hazában létező hitfelekezetek s különösen ezeknek egyike — megnevezem —: izraelita polgártársaink ellen való izgatás. A harmadik, melyet külföldről importáltak, izgatás a társadalom különböző osztályai közti egyetértés megzavarására, sőt arra, hogy köztük ellenségeskedés törjön ki, megbontva magának az államnak alapját: a társadalmat. (Ugy van!)

Meggyőződésem szerint a magyar állam elég erős arra, hogy mind a három izgatást, ott, hol annak eredménye tettegességekben jelentkezik, legyőzze; de egyfelől nem tagadom, ellenkezik a jogérzelemmel, hogy azok, a kik maguktól il, esmire nem gondolnak, de félre lettek vezetve — úgy mint kis mértékben eddig is kellett hogy történjék — részint életükkel, részint szabadságukkal lakoljanak; míg azok, kik okozói voltak ezen fellépésnek, büntetlenül folytatják működésüket. (Élénk felkiáltások: Igaz! Ugy van!) De ezenkívül nem szabad szemet hunyni az elől sem, hogy ha ily izgatás büntetlenül folyik, ha e mérget csepegtetni büntetlenül lehet, utoljára is a kevésbé művelt, ily kérdésekkel kevésbé foglalkozó osztályoknak érzülete is megmetyelgetetik, a miből azután komoly veszedelem származik a magyar államra nézve. (Élénk felkiáltás; Igaz! Ugy van!)

Ha, tisztelt választópolgártársaim, a történelmet nézem, én azt találom, hogy igen sok szabad államban a szabadság és olykor maga az állam is, azért lett veszélyeztetve, sőt a szabadság sokszor meg is semmisítve, mert azok, kik szabad alkotmány alatt vezették az ország ügyeit, még akkor sem akartak keményebb rendszabályokhoz nyulni, midőn már látták, hogy visszaélve a szabadságadta eszközökkel, némelyek magának a szabadságnak vagy államnak megdöntésére működnek. De mást is láttam, mert a képnek másik oldalát is meg akarom világítani. Láttam azt, hogy máskor pedig, midőn azok, kik ezen szabad állam ügyeit vezették, csak nehezen bírtak megbarátkozni a szabadság intézményeivel, az ily mozgalmakat maguk használták arra, hogy magát a szabadságot nyügözzék le.

Arról természetesen senkinek sem volt sejtelve, hogy mily igaztalanság rejlik maga a hős iránt e felfogásban. Elismerjük, hogy a művésznek jogában áll anyagát módosítani, azt eszményíteni, de hogy kivetkőztesse teljesen lényéből, arra senki sem ad neki jogot. Krisztus keresztre feszítését mindig zsarnoki tény, galád jogtalanságnak tünteti fel a középkori művészet. Pedig nem az, legalább nem egészen az. Bár Kochba, a szabadság hőse, Ben Akiba, a nagy tudós és a népjog védője szintén a barbár igazságszolgáltatás áldozatai lettek, mely velük elbánt az akkor divó jogszokások szerint. Pilátus, a törvény képviselője elé vádlottat hoznak, ki maga is elismeri, hogy »Judaea királyának« vallotta magát. Eszelősnek nem lehetett tartani, — hát csak lázadó lehetett. A lázadó bűnhődése római törvény szerint (római és nem zsidó törvény szabta ezt így meg) a keresztrefeszítés volt.

Ennek a felfogásnak látjuk nyomát Munkácsy legújabb festményében is. Már a »Krisztus Pilátus előtt« című festményben is embert rajzol a művész, de még határozottabb alakot nyer e felfogás előttünk álló művében. Munkácsy e festménye miatt máglyára küldik, ha a középkorban él; mert tönkreteszi a legendát. Akkor az pótolta a történelmi igazságot. Most pedig, midőn Renan és Strauss művei, a bölcsészek felfogása kezdenek lábra kapni s a legenda lassankint háttérbe szorul, lehet már ilyesmit kockáztatni; szabad az igazat elmondani, leírni és vászonra fes-

En azt hiszem, tisztelt választé polgártársaim, hogy az előbb jelzett hibába esnünk nem szabad, az utóbb jelzettbe pedig nemcsak nekünk nem szabad esnünk, de engednünk sem szabad, hogy azt más valaki valaha Magyarországon megkísérelhesse (Élénk helyeslés.) Én azt hiszem — hisz van reá példa a világon, — ily esetekben, ha csakugyan vannak bizonyos veszedelmes izgatások, melyeknek veszélytelenné tételére, megfékezésére szabad államokban létező rendes eszközök nem elégségesek, csak egy mód van azokkal elbánni a nélkül, hogy a szabadság veszélyeztessék, és ez az: nem bántani, érintetlenül hagyni még kinövéseiben is a szabad vélemény-nyilvánítást és szabad mozgást minden egyébben és csak kizárólag azokra szorosán körvonalozva adni és adni meghatározott rövid időre hatalmat a kormánynak arra, hogy ezen bajokkal elbánhasson. (Hosszas helyeslés.)

Igy, uraim, elharithatók a veszélyek anélkül, hogy maga a nemzeti szabadság veszélyeztetve legyen, míg na e veszélyek el nem harittatnának, még az előbb mondottakon kívül hozzá jöhetne azon veszély is, hogy végre sikerülne a rendet, mely nélkül alkotmányos államok élni nem bírnak, megzavarni, s ez által még a szabadság bartaait is esetleg, ha csak ideiglenesen is — számtalan példa mutat erre — a szabadság ellenségeinek táborába hajtani. (Élénk helyeslés és tetszés.)

A főrendiház reformjáról következőleg nyilatkozott:

Tisztelt polgártársaim! Egy, szerintem legalább, igen fontos kérdés fog nemsokára napirendre kerülni a törvényhozás előtt és ez: a főrendiház reformja, annak mint felsőháznak szervezése (Halljuk). Egyike az azon kérdéseknek, melyeknek helyes megoldása mindenütt szerfelett nehéz ott, hol a történelem nem adja az anyagot a törvényhozó kezére, hogy elérné azt, hogy egy ilyen felsőháznak meglegyen kellő tekintélye és függetlensége arra, hogy híven teljesítse feladatát, mely szerintem főleg áll néha a mérsékletből, máskor pedig abból, hogy közbevetett szava által alkalmat adhat a netalan elhamarkodva hozott határozatok újabb megfontolására, sőt olykor nagyfontosságú kérdéseknél épen arra, hogy szemben azon határozatokkal magának a nemzet zömének lehessen alkalma nyilatkozni.

De, mondom, ezt nehéz megtalálni, nehéz kiválólag úgy, hogy ezután túl ne menjen azon és utoljára egy a democrata alapon szervezett szabad államban egyedül a képviselőházat illető döntő befolyást ne ragadhassa kezébe; mondom, ez mindenütt nehéz, de nálunk még e szempontban talán azt fogják mondani, hogy ez ualamban nem-e egy neme a fixa ideának, de bevallo, ha annak

teni. Krisztus itt ember, kivel ugyan igazságtalanul bántak el, de nem követtek el ellenében istenkáromlást. Sem többet, sem kevesebbet nem vétettek ellene, mint Savonarola ellen, mint Husz ellen; kiket azért juttatott máglyára a Krisztust-imádók serege, mivel reformot akartak. Krisztus sem akart ennél többet. A bitortolt régi jog és a jognak új értelmezése között harcz támadt, utóbbi volt a vesztes: ez az egész. A logikus észjárás azt mondaná erre: mindig így volt, mióta a világ fennáll. Ha a jog és a zsarnokság összeütközött, kezdetben mindig a zsarnokság győzött. A legyőzött véreből nőtt ki csak a pálma, mely az igazságot megkoszoruzza. Az emberiség dicsőségére legyen mondva, hogy nem is oly csekély a Krisztusok száma: minden szabadságharczban, minden nemzet fejlődési küzdelmében akad legalább egy. Nagy igazságtalanság a többi iránt, ha ezt az egyet annyira kiemelik a többiek rovására.

Magasztos jelenet az, melyet a művész ecsetje örökített. Nem kevésbé örökítette meg azért, mivel embert, nem pedig istent, tett központjává. Nem az egész eszme, csak egy része van keresztrefeszítve; vajon ebben nem volna szintén némi vigasz? Ne esetek kétségbe ti hívók! az eszmét már csak azért sem lehet megölni, mivel nem központosul egyetlen kebelben, hanem százazrek, milliók szívében lüktet. Az eszme mindaddig fog élni, míg ember él a földön; csak az utolsó emberi lényvel temetkezik a sir mélyébe, még az áruló Judás arczáni s visszatükrözdik egy csekély szikrája. A bánat és lelkifur-

neveztetnék is, itt ismét a magyar állam és a magyar államiság szempontja szerintem a döntő.

Én azt hiszem, t. polgártársaim, hogy mindezen szempontoknak megfelelőleg, a főrendiházat rendezni csak úgy lehet, ha figyelembe vesszük a történelmi fejlődést, vagyis azon családokat melyeknek ezen fejlődés a főrendiházban a jogosultságot megadja. De viszont azt, hogy valaki csak azért, mert ily családból született, a főrendiház tagja legyen, ismét tarthatlannak találok a mai viszonyok között (Élénk helyeslés.); úgy szintén tarthatlannak talánám, — és itt már főleg a magyar állam szempontjából — azt is, hogy egyedül egy bizonyos meghatározott vagyon adja meg a jogosultságot.

Azt hiszem, összeköttetésbe kell hozni a kettőt. A születés, ha együtt van a törvényben meghatározott vagyonnal, igenis, adja meg a jogot a felsőházi tagsághoz. Továbbá segíteni kell azon, ami mai viszonyaink közt meg nem állhat, mert a hitfelekezetek közti jogegyenlőséggel ellenkezik, hogy t. i. némely hitfelekezetnek eddig a főrendiházban helye és ülése nincs. Ezt ki kell egyenlíteni, nem az által, hogy elvegyük jogát, de azáltal — szerintem ez a magyar törvényhozás tradíciója — hogy adjunk jogot annak, ki eddig azzal nem birt. (Éljenzés)

Továbbá nem lehet, hogy az új felsőháznak hivatalos tagjai legyenek a főispánok. Én, ki Magyarország jelenlegi főispáni karával tizedfél éve állok hivatali viszonyban, bátran el merem mondani, hogy egyéniségeiket illetőleg nincs és nem lehet senki méltóbb tagja a főrendiháznak, mint a főispánok, de tagadhatlan, hogy a hivatalnak megváltozott természetét követeli, hogy e hivatal ne adjon jogot a felsőházban való ülésre (Helyeslés!) s ezért azt tartom, hogy ezen módosítás is szükséges. És végül szükséges gondoskodni arról, hogy az újonnan szervezendő felsőházban, az állami élet bármely terén kitűnő érdemeket szerzett egyének, ő felsége a koronás király kinevezése folytán mint élethossziglan való tagok részt vehessenek. (Élénk helyeslés.)

Főbb vonásaiban, t. polgártársaim, így képzelem magamnak az új felsőházat. Csak a legutóbb említett tagokra nézve van még egy megjegyzésem. Azt hallottam ugyanis mondani, hogy az élethossziglan kinevezettek nem bírhatnak az egyik kellekkel, a függetlenség kellekével. Ezzel szemben én, tisztelt polgártársaim, nem akarok a tapasztalatokra hivatkozni, — pedig tehetném, — hogy épen Magyarországon igen sok példa van arra, hogy épen az, a ki kormányi kinevezéstől függve ért el valamit, még tüntet azzal, hogy a korány ellen legyen, csak azért, hogy függetlenségét bizonyíthassa. (Élénk felkiáltások: Igen! úgy van!)

dalás kiegészítője az igazságnak, valamint a halál kiegészíti az életet, a sötétség a világosságot. Ott van a buta hóhér arcában, ki hiszi, hogy jól cselekedett. Az eszme erre azt mondja: Az igazságban nem elég a pusztá hit, bármilyen szükséges és nagy ez magában véve, kell még, hogy tudás is járuljon hozzá. Ott van a földig sujtott anya képében, ki veszni látja méhének szülöttjét. Azt mondja erre az eszme: Ne essél kétségbe, oh világ! ha győzött is ez egyszer a zsarnokság, van még anya e földön, ki új reményt szül számodra. Ott van a bűnös szerelem képében, Magdolna alakjában, kire Krisztus rámondta: „Legyen neki megbocsátva, mivel sokat szeretett.” Az eszme erre azt mondja: Te ember! nem fajulhatsz el végleg; mindig tárva előtted a megbánás, a visszatérés útja. És ott van végre a zeloták alakjában is — mert zeloták (fanatikusok) és nem farizeusok (képmutatók) voltak ők. — Az eszme erre azt mondja: Ne akarj elhirtelenkedve igazságot mondani.

Csak a világalkotó és kivüle senkisének tudja mi az igazság és hol van. A művész megsejtette, — de tudni ő sem tudja egész bizonyosan!

Argus.

Felekezeti ügyek.

Azt már az előző számokban elmondtuk, hogy a reformálási humbugot leálcáznunk sikerült; arról is tudósítottuk olvasóinkat, hogy erélyes ellen-szegülésünk folytán az a törekvés, mely a magyar zsidóságot nevetségessé tette volna, teljesen megsemmisült. Nyoma sincs már annak a reform-mozgalomnak, mely kezdetben oly nagyzással feltolakodott és most már komolyabb kérdésekkel lehet foglalkoznunk.

Kimutattuk ugyanis, hogy a hazai zsidóság azon része, mely állítólag a kongresszusi határozatok alapján áll, hogy az ugynevezett kongresszusi hitközségek mennyire dupjei egy indolens és tehetetlen központi igazgatásnak. Bebizonyítottuk a törvény félreérthetetlen szavaival, hogy ama jogok közt, melyeket az 1868-ki kongresszus a zsidó magyaroknak biztosított, egyikét sem élvezzük, mert azok a közegek, melyek a határozatok végrehajtásával megbizattak, kötelességeiket megszegték.

Ezen a bajon azonban segíteni kell, ezt így tovább tűrni nem lehet.

A fővárosban alakult is már egy számos, igen előkelő hitrokonokból álló bizottság, mely azt a célt tűzte maga elé, véget vetni a mostani törvénytelen állapotnak és vagy közvetlenül a törvényhozás vagy közvetve a hitközségek közreműködésével tanácskozásra hívni össze a magyar zsidóság hitközségei szerinti képviselőit.

E héten már annyira haladt az ügy, hogy az országos központi tanácskozás szükségesnek deklaráltatván, elhatározta, hogy egy szűkebb körű bizottság állapítsa meg az utakat és eszközöket, a melyek segítségével e cél legkönnyebben elérhető lenne.

Mint halljuk, e bizottság a küszöbön levő zsidó ünnepek előtt még egy gyűlést tartand, melyben az iránt történik megállapodás, vajjon az akció az ünnepek előtt avagy csak az országgyűlés megnyitása után kezdődjék.

Mi az előadottakra nézve egyelőre csak annyit jegyzünk meg, hogy különféle indokokból czélszerűbb lesz az országgyűlés megnyitását bevárni.

Egyébiránt az időpont választása most már csak másodrendű kérdés. Fődolog az, hogy végre történjék már valami.

*

Gelléri Mór urtól a következő sorokat vet-tük, melyeknek lapunkban annál készségesebben nyitunk tért, mert nagyon jól tudjuk, milyen kellemetlen annak a gyanúnak kitéve lenni, hogy az újpesti reformálási kompániához tartozik az ember.

A levél így hangzik:

Tisztelt Szerkesztő Ur! Becses lapjának több számában volt szives velem foglalkozni a most megindult »reform-mozgalom« alkalmából és mindig úgy említett, mintha e mozgalomnak élén állanék. Több, szerkesztő urral személyes ismeretségben levő barátomat felkértem, hogy világosítsák fel t. szerk. urat aziránt, hogy nekem e mozgalomhoz semmi közöm. Miután ez mindezt meg nem történt, s mivel az ez ügygel és nevemmel kapcsolatban a jó és rossz vicczek még mindig kísértének az Egyenlőségben, kénytelen vagyok ez uton t. szerkesztő urat egész őszintén arról tudósítani, hogy én az egész reformmozgalomhoz csak annyival járultam, hogy a hozzám ez ügyben ellátogató vezéregyéniségeket nem utasítottam ki; mint udvarias ember erre nem is volnék képes. Viselkedésemből azonban az illető urak napnál

világosabban megtudhatták, hogy én az általuk megindított mozgalommal — jelenlegi alakjában — nem rokonszenvezek, azt nem helyeslem, nem támogatom, hogy rám nem számíthatnak s nevemre hiába hivatkoznak. Ezt különben levélben is kijelentettem nekik és ismételni vagyok kénytelen ezen a helyen is, nehogy a félreértések még továbbra is felszínen tartsák nevemet e sokat vitatott kérdéssel kapcsolatban. E felvilágosítással tartozom nemcsak b. lapja olvasóközönségének, hanem azoknak is, kik ez ügyben hozzám kérdést intézni szivesek voltak.

Budapest, 1884. szeptember 10

Kiváló tisztelettel

Gelléri Mór.

A zsidók érdemei.

— Irta: Renan Ernő. —

Renan Ernőtől újabban ismét egy mű jelent meg eziről: »Uj találmányok a vallástörténelemlről.« Ebben a munkában a tudós szerző a zsidóknak is szentel egy fejezetet, melyet itt a francia eredeti után hű fordításban közlünk. Renan említett új művében ezeket írja a zsidókról:

»Eltekintve attól a véghetetlen vallási szolgálattól, mit a zsidó nép a világnak tett, midőn az egy isten hitére tanítá, nem lehet tagadni azt sem, hogy tudományos szolgálatot is teljesített az emberiségnek. Zsidók nélkül a héber biblia, mely a történelem és a filologia egyik legfontosabb emléke, nem ekzisztálna többé. Kétségtelen, hogy ha a kereszténység az első évszázadokban a zsidóságot teljesen abszorbeálja, a bibliának héber szövege ma már nem léteznék. Az első keresztények nem igen látszottak annak fenntartására törekedni, megelégedtek a görög, latin és szíriai verziókkal, azon ország szerint, a melyben laktak.

Azok az esetek, a midőn az egyházatyák a héber szövegre appelláltak, nagyon ritkák valának, s többnyire csak akkor fordultak elő, mikor zsidó bibliatudósokkal disputáltak; csak Origines és Hieronymus képeznek kivételt, mert ez utóbbiak rabbik tanítványai voltak. Originesről azt állítják, hogy tanítójának becsületére vált, Hieronymus ellenben nem tudott annyit és csak rosszul értett héberül.

A középkorban is a zsinagóga ajándékozta meg az egyházat hebraistákkal. Ilyenek voltak: Raymond, Martini, Nikolas de Lyra és de Burgos. A renaissance pedig grammatikai oktatást vett zsidó tanítóktól.

A héber irodalom eredeti emlékének fenntartása tehát a zsidók kizárólagos műve. Elképzelhető, milyen nagy ür támadt volna az összes tudományokban, ha a héber irodalom a keresztény tudósok gondatlansága folytán elveszett volna. Nem csak a szemita filologia, hanem a történelmi tudomány is meddő és nagyrészen hiányos lett volna. Azok közt az eszközök közt, melyek segítségével a régi őskorra visszatekintünk, a legfontosabb hiányoznék. De a vallási rendben is kevésbé komolyak lettek volna a következmények. A reform leghatalmasabb emeltyüje elveszett és az egészséges magyarázat lehetetlenné vált volna.

Jól megkülönböztetendő ebben a kérdésben a szöveg anyagi fenntartása, és e szöveg értelme valódiságának megóvása. A világi emberek gyakran csodálkoznak a modern filologusok azon állításán, hogy ők a Vedákat jobban értik, mint a brahmanok, és a bibliát jobban a régi zsidóknál. De ez nagyon egyszerű. Ezeknek az emlékeknek megértését a keleti nyelvek praktikus használata nem igen segíti elő; ehhez inkább kritika, értelem, éles tekintet szükséges, és ez utóbbiak az európai kultúra gyümölcsei. A filologia modern tudomány. Az ókorban

nem értettek hozzá, és ennek az oka az volt, hogy népek gyakran évszázadokon át szent szövegeket tiszteltek, melyeknek valódi értelmét nem ismerték. A parsok majdnem ugyanezt tették; hátrahagyták irodalmukat, mint valami zárt levelet, melyet maguk sem értettek. Csak az utóbbi években, midőn a mult iránti buzgalom élénkülni kezdett náluk, legjobbnak vélték Barmonf Eugen iskolájához csatlakozni. A brahmanok valóban csodálatraméltó veda-magyarázatot hagytak ránk, de csakis grammatikai szempontból; de filozofiai tekintetben a mű nagyon gyenge. Nagy kommentatoruk, Sayana, nem volt képes a Rigveda hymnusainak, minden árnyalatát felfogni, valamint hogy aquinoi Szt. Tamás skolasztikus okoskodásai sem járultak a héber poézis megértéséhez. A zsidók itt is sikert mutathatnak fel. Az ő magyarázataik, habár némely pontokban javíthatók, nagyjában mégis elfogadhatók. A zsidók mindig értettek a bibliai héberhez és a 10. évszázad óta arab kutfőkre fektetett rendes grammatikájuk is van.

Ezen zsidó-arab iskola munkálatai valóban nagyszerűek. A modern tudománynak sincsenek más rendszerei.

Az a rendszer, melyet rabbi Jona a 11-ik században megállapított, 7—8 századig tartotta fenn superioritását.

Magában a kritikában is a zsidó interpretatoroknak felvilágosodottabb nézetei vannak, mint a keresztény magyaraknak. Sajátságos! Azok, kiknek az ó-testamentum csak adoptált könyv, sokkal határozottabban fogták fel, mint a zsidók. A bibliai canon eszméje, annak a határvonalnak felállítása, mely elválasztja az inspiráción nyugvó szöveget a nem inspirált szövegtől, nem zsidó, hanem keresztény gondolat.

Majdnem mindazok a vélemények a héber irodalom felől, melyeket merészeknek szoktak mondani, a középkor rabbinusainál feltalálhatók. A renaissance idejében a zsidó rabbik voltak az elsők, kik a szent könyvek racionális kritikáját felfogták. A legújabbban Velenzében találtak iratokat, melyek olyan férfutól — Modena Leontól — származnak, a ki annak idején a zsidóság orakuluma volt, és azt bizonyítja, hogy a leghaladottabb eszméktől volt áthatva. Igaz ugyan, hogy a zsinagóga ez irányt nem igen kedvelte, de legalább nem akadályozta azt, hogy a szellemek ez irányban nyilatkozzanak.

Bátran lehet tehát állítani, hogy a tizenhét század má. odik feléig a zsidók jobban értették a bibliát, mint a keresztények. Az ezután következő kutatásokat, igaz, nem a zsidók kezdeményezték. Ez a mozgalom főleg két indokból eredt. Egyrészt onnan, hogy az orientalis tudományok tanulmányozása Schultens Albert alatt óriási lendületet vett, másrészt pedig, hogy a tudományos szabadság a 18-ik század végén a német egyetemeken általánossá vált. Kezdték átlátni, hogy azzal nagyon keves tiszteletet tanusítanak a biblia iránt, ha gyengéd kritikát, vagy épenséggel érintetlenséget követelnek részére.

Afrikai zsidók.

— Az Arch. isr. után. —

Durban (Natal) június 25. Zsidók Délafrika majdnem minden tartományában élnek. Vannak többen a Cap-Coloniában, Natalban, Orange köztársaságban, Transvaalban és a gyémántföldeken. Vannak továbbá oly központok is, a hol nagy zsinagógákkal bírnak, így: Capstadban, Port Elizabethben, Kimberlyben. Ezekben a városokban a zsinagógák a legjelesebb épületekhez tartoznak. Csak az utcákon végig kell mennünk és megtekintenünk az árucarnokok bejárata fölött elhelyezett czimtablákat, hogy megítélhessük, mily nagy itt a zsidó elem. A gyémánttal, strucztollakkal, gyapjú- és egyéb belföldi termékekkel való kereskedelmet nagy részben ők üzik. A zsidók nagyon vendégszeretők és ezt a szép tulajdonságot nemcsak hitrokonak, hanem minden vendég iránt gyakorolják. Ezt szemlélte Dr. Joest is a ki nemrég a vidéken átutazott. Kivétel sok más

utazó is dicsérőleg emelte ki ezt a vonását az ottani zsidóknak. Felemlítendő itt főleg az a benső, valódi baráti viszony, mely a hollandiai bevándorlók és a zsidó lakosság közt fennáll, a mi onnan van, hogy a hollandiaik annak idején oly hathatós segílyt nyújtottak a Spanyol és Portugálországból kiűzött zsidóknak. Durbanban, a hol e levél feladatott, körülbelül 30 zsidó család lakik. Van zsinagógájuk és egy hivatalnokuk. Utóbb sokan Transvaalba költöztek, mert ott újabb gyémántbányákat fedeztek fel.

H I R E K.

Kérjük azon t. előfizetőket, kiknek előfizetésük lejárt, megrendeléseiket mielőbb megújítani, hogy a szétküldés iránt az októberi évnegyed kezdete előtt is már tájékozva legyünk.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve	8 frt.
Félévre	4 „
Negyedévre	2 „

Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba (IV ker., Károly-körút 20. sz. küldendők.)

A kiadóhivatal.

— A nagyváradi rabbi pohárköszöntője. Azon alkalommal, hogy Tisza Kálmán miniszterelnök ur Nagyváradon beszédet tartott, bankett rendeztetett, melyen több pohárköszöntőt mondtak. E toasztok közt kimagasló az ottani hitközség főabbijának, Dr. Kohut Sándornak felköszöntője, mely így hangzott:

»Ő Nagyméltósága és mélyen tisztelt uraim kegyes engedelméből egy pár szó meghallgatásáért esedezném én is. Ha nem is a helybeli zsidóság megbizottjaként, nem is papi minőségemben szólalok fel, úgy még sem tagadhatom meg bennem a theologust és pedig még akkor sem, midőn oly szerencsés lehetek, hogy e kiválóan hazafias és városi ünnepélynek vagyok egyik szerény szem- s fültanuja. A theologust pedig, őszintén bevallva, leginkább a captatio benevolentiae megnyerése céljából említem, a midőn az ily fényes társaságnak nagybecsű figyelmét egy rövid írásmagyarazattal merészkedem egy néhány perczre igénybe venni. A földkerekség összes zsinagógaiban ugyanis e héten a sz. írásnak azon szakaszát olvassák föl, melynek bekezdése ekként hangzik: ti pedig szilárdan mégis itt álltok a törzsfők, előkelők és a nép minden rétegei képviselői szerint. Magyarazata pedig ez. A megelőző írásszakasz szent leczkéje ugyanis a 99 csapás részletezésével fenyegeti a zsidó népet, ha a jog, igazság, egyszóval az isteni törvény utjáról letérne. Erre a megfélemlített, megszeppent nép búskomoran töprenkedék: hogy állhatnánk meg mi szemben ennyi csapásokkal? De Mózes a mélyen lehangolt kedélyeket azon biztató szóval építé föl: mindazonáltal itt álltok ma és fennállni fogtok törzseitek fejei, előkelői, s a népképviselő minden árnyalata szerint. Engedjék meg, hogy e szavak alkalmazásaként a tertium comparationis gyanánt ő Nagyméltóságát jelenthessem ki. Mert mióta ő Nagyméltóságát utoljára voltunk oly szerencsések Sz.-László városának falain belül üdvözölhetni, azóta a honi zsidóságra az antisemitismus 99 csapást mért, melyek részletezésétől megkímélem Nagyvárad nemeskeblű polgárait, mint a hitfelekezeti béke apostolait, de mégsem tagadhatom, hogy tekintve az országnak fajgyűlölet feldulta egyéb vidékeiről előkerült és számban megerősült antisemita képviselőket, a honi zsidóság mélyen lehangolva kérdezi, hogy álljunk meg mint honpolgárok a haza védbástyáin belül az antisemitizmusnak 99 csapással való fenyegetésével szemben? Erre csak Tisza Kálmán, a szabadelvűség Mózesé, felelhet, a mint-hogy a multban már felelt és remélhetőleg még a jövőben is felelni fog az írás szavaival: Izrael fiai mégis itt

álltok ma és fogtok is szilárdan megállani a haza és a szabadelvűség sánczaitól körülvéve és az én karjaim, a törvény és alkotmány szeretettel megedzette karjaim által megvédve. S mert ez a szó több mint biztatás, mert ez: a részben már beváltott, részben beváltandó oly ígért, mely felekezeti jólétünk egyik leghatalmasabb letéteményese, azért, még a pohárral a kezemben is, imára kulcsolom kezeimet, kérvén a mindenhatót, engedje meg Ő jóságában, hogy Tisza Kálmán, a haza büszkesége, a hitfelekezeti béke őre, ép erő és egészség teljében az emberi életkor legvégsőbb határáig éljen!»

— A legöregebb ember ez időszerint a Gurahumorában (Bukovinában) élő 117 éves Feivel Merdler nevű zsidó. A mint nekünk lapunk egyik csernovitzi barátja írja, a 117 éves aggastyán a legjobb egészségben van, rendesen eszik és dolgozik. Néha kocsin megy vásárookra és ott pontosan elvégzi üzleti teendőit. Szelleme üde és emlékezete élénk. A szemlélőre azt a benyomást teszi, mintha egy galambösz hetvenessel állnánk szemben. Merdlernek 7 gyermeke volt, kik közül 2 fia és két leánya még életben vannak. Gyermekei után 82 unokája maradt, kiknek utódai Bukovina és Románia majdnem minden vidékére elszéledtek, úgy hogy alig van város vagy falu ez országban, hol az öreg Merdler egy unokája nem lagnék. Az 117 éves aggastyán öt generációt látott és abban a ritka szerencsében részesül, hogy ő dédapak dédapja.

— Veszprémből írják nekünk: T. szerkesztő ur! E hóban 25. éve lesz annak, hogy főtisztelendő Hochmuth Abrahám főrabbi Veszprémben a lelkészi hivatalt viseli. A hitközség előjárósága és a Cheraach-Kadisch egyesület nagyban készülnek a jeles lelkipasztor jubileumát fényesen megülni. Többen értékes adományok átnyújtása által, az egyesület pedig az ünneplendőnek nevére teendő tekintélyes alapítvány által szándékozik hódolatának és tiszteletének kifejezést adni. Az ünnepély szombaton, azaz f. hó 13-án lesz megtartva, melynek lefolyásáról, t. szerkesztő urat bővebben tudósítani fogom. Kiváló tisztelettel
B. . . m.

— A bekövetkező izr. nagy ünnepek alkalmából a pesti izr. hitközség előjárósága az imaházakban való nagy tolongásnak elejét veendő, oly intézkedést tett, hogy a bemenetel csakis a bemeneti bárca előmutatása mellett engedtetik meg, mely az imaszéktulajdonosoknak — a mennyire czimük tudva van — a hitközségi iroda részéről díjtalanul megküldetik. illetőleg a jelentkezőknek kiadatik. Azon imaszéktulajdonosok, kiknek a bemeneti bárca — mivel czimük tudva nincsen — mai napig meg nem küldettek, saját érdekükben figyelmeztetnek, hogy azokat legkésőbb csütörtök, folyó hó 18-án, délig a hitközségi irodában, a 3. sz. osztályban, átvegyék. Ugyszintén elhatározott, hogy a bemeneti bárca tulajdonosa kíséretében csakis egy, legfeljebb 13. éves gyermek fog bebocsáttatni.

Szerkesztői üzenetek.

N. B. urnak Szeged. Egy zsidó felekezeti gymnasium felállításáról szóló czikke későn érkezett. Ez ügyben különben is már véleményünket elmondtuk. Az illetékes körök már tudják nagyon jól, hányadán vannak e kérdéssel.

B. M. urnak B. Diószeg. A magyar zsidók közt Györgyei Adolf 25.000 frtot, Kis A. (Szeged) 30.000 frtot, Lévyay Henrik 10.000 frtot és legújabbán Neumann testvérek (Arad) 10.000 frtot ajándékoztak közczélokra. Ezenkívül vannak a fővárosban számos olyan közintézetek, melyek eléggé hirdetik a zsidó magyarok jótékonyágát és áldozatkésztségét, mely nem ismer felekezeti különbséget.

N. R. urnak Lugos. Nem tehetjük közzé. Arra az ügyre viszatérünk.

S. L. urnak Budapest. Kérjük az ígért kritikát, de minél előbb, mert három hét múlva nem használhatjuk többé.

B. urnak Veszprém. Köszönjük. Minél többet.

Aristan. Kiváncsiak vagyunk. Nagyon lekötelezne bennünket egy kis indiszkréczióval.

ÉRTESÍTÉS.

Tisztelettel értesítjük a t. hitközségeket, hogy az **Egyenlőség** ezentul mindennemű

községi hirdetések

közül. Felkérjük ennél fogva a hitközségek tekintetes előjáróit, valamint a hitközségek lelkeszi, hivatalnoki és tanítói karát, a hirdetéseiket az **Egyenlőség** kiadó-hivatalának beküldeni, annál is inkább, mert e lap elterjedtségénél fogva legbiztosabb garanciát nyújt a hirdetés eredménye iránt.

A hirdetési díj legolcsóbban szabattik ki.

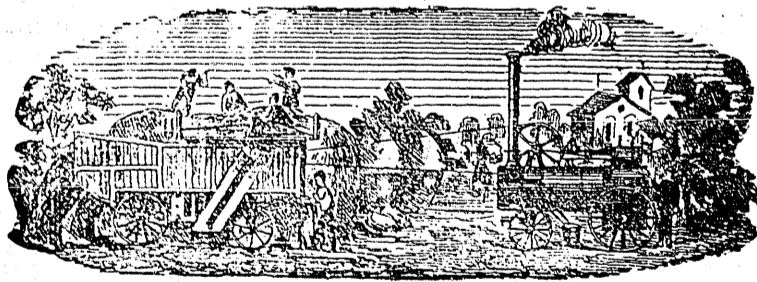
Az **Egyenlőség** kiadó-hivatala.
(IV. k. Károly-körut 20. sz.)

ZILAHY SÁMUEL kiadásában BUDAPESTEN.

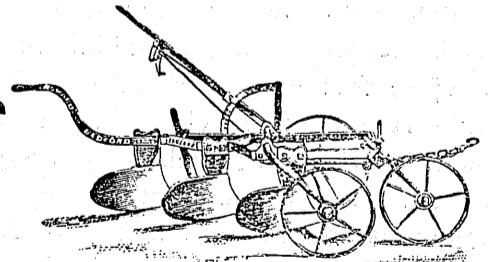
váci-utca 27. sz. a
megjelentek:

- A magyar büntetőeljárás kézikönyve. (Sajtó alatt.) Irta *Fekete Ödön* kir. főügyési helyettes. Előfizetési ára 3 frt. 50 kr.
- A büntettekről, vétségekről és kihágásokról szóló magyar büntetőtörvénykönyvek magyarázata. Irta *Dr. Illés Károly* kir. ügyész. I. II. kötet 6 frt. A III-dik (befejező) kötet sajtó alatt van.
- A magyar büntetőtörvénykönyv és teljes anyaggyűjteménye. Szerk. *Dr. Löw Tóbiás*. 2 vaskos kötet. Ára 15 frt.
- A nemzetgazdaság- és pénzügytan kézikönyve. Irta *Dr. Földes Béla* egyet. tanár. Ára 3 frt.
- A magyar kereskedelmi törvény magyarázata. Irta *Dr. Neumann Ármin* egyet. m.-tanár. 3 vaskos kötet ára 14 frt.
- A magyar kereskedelmi törvény a reá vonatkozó döntvényekkel és rendeletekkel. Szerkesztette *Dr. Nagy Ferencz* egyet. tanár. Ára 1 frt.
- A magyar váltójog kézikönyve. Irta *Dr. Plósz Sándor* egyet. tanár. Ára 2 frt. 80 kr.
- A perorvoslatok teljes rendszere. A m. t. akadémia által 100 arannyal koszoruzott pályamű. Irta *Dr. Schreyer Jakab* ügyvéd. Ára 2 frt. 40 kr.
- A jogtudomány a mindennapi életben, *Dr. Theisinger* után for. *Dr. Biermann Mihály* Ára 60 kr.
- Irománypéldák a magyar esődeljáráshoz. Szerk. *Dr. Löw Tivadar* ügyvéd. Ára 60 kr.
- Igazságügyi tisztai névtár és törvénykezési helynévtár. Szerk. *Kiss és Kanyó*. Ára 3 frt.

Löwinger Miksa

gazdasági
gépgyár
raktára.

Budapest, gyapju- és hold-utca sarkán,
(gr. Tisza-féle házban.)

Ajánlja dus választéku, *legújabb szerkezetű mindennemű gazdasági gépeit és eszközeit*; különlegességeket *malmok és bányagépekben* a legolcsóbb árak és legkedvezőbb fizetési feltételek mellett. A nagy uraságok, valamint a nagyérdemű érdekelt körök megszemlélés végett tisztelettel meghívotnak. — *Arjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.*
Megbízható ügynökök kerestetnek.